

Ghidul problemelor de practică neunitară

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
a României**
NEACȘU, ADRIAN TONI
**Ghidul problemelor de practică
neunitară: Curtea de apel Alba, Curtea
de apel Brașov 2012-2015 / Adrian Toni
Neacșu. - București : Wolters Kluwer,
2016**

Index
ISBN 978-606-677-012-5

34(498)

Director General
Wolters Kluwer România: Dan STOICA

Senior Publisher Reviste
Wolters Kluwer România: Adrian Toni NEACȘU
Coordonator reviste: Alina CRĂCIUN
DTP: Marieta ILIE

Wolters Kluwer
Bdul. Tudor Vladimirescu nr. 22,
Green Gate, et. 6
Sector 5, București 050881

Copyright © 2016 – Toate drepturile rezervate Editurii Wolters Kluwer România. Nicio parte din această publicație nu poate fi reprodusă, arhivată sau transmisă sub nicio formă prin niciun mijloc electronic, mecanic, de fotografiere, de înregistrare sau oricare altul fără permisiunea anterioară în scris a editorului, cu excepția cazului în care se citează pasaje în lucrări științifice și celelalte excepții permise de Legea nr. 8/1996, privind dreptul de autor și drepturile conexe, la articolele 33, 34, 35.

Adrian Toni Neacșu

Ghidul problemelor de practică neunitară

Curtea de Apel Alba
Curtea de Apel Brașov
2012-2015

„Independența sistemului judiciar nu poate constitui o scuză pentru o practică neuniformă.”

Comisia Europeană,
Raportul privind MCV 2015, COM(2015) 35 final

ABREVIERI

alin.	– alineatul/alineatele
art.	– articolul/articolele
c.	– contra/împotriva/versus
C. civ.	– Codul civil republicat în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011, în vigoare de la 1 octombrie 2011
C. civ. 1864	– Codul civil publicat în M. Of. nr. 271 din 4 decembrie 1864, abrogat de la 1 octombrie 2011
C. fisc.	– Codul fiscal
C. muncii	– Codul muncii
C. pen. 1968	– Codul penal din 21 iunie 1968, republicat în M. of. nr. 65 din 16 aprilie 1997
C. pen. 2009	– Codul penal publicat în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, în vigoare de la 1 februarie 2014
C. pr. civ. 1865	– Codul de procedură civilă din 9 septembrie 1865, republicat în M. Of. nr. 45 din 24 februarie 1948
C. pr. civ. 2010	– Codul de procedură civilă republicat în M. Of. nr. 545 din 3 august 2012
C. pr. fisc.	– Codul de procedură fiscală
C. pr. pen.	– Codul de procedură penală publicat în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010
C. pr. pen. 1968	– Codul de procedură penală din 12 noiembrie 1968, republicat în M. Of. nr. 78 din 30 aprilie 1997
C.A.	– Curtea de apel
CEDO	– Curtea Europeană a Drepturilor Omului/Convenția europeană a drepturilor omului
CJUE	– Curtea de Justiție a Uniunii Europene
dec.	– decizia
DIICOT	– Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism
DNA	– Direcția Națională Anticorupție
H.G.	– Hotărârea Guvernului
lit.	– litera/literele
M. Of.	– Monitorul Oficial al României, Partea I
nr.	– numărul
O.G.	– Ordonanța Guvernului
O.U.G.	– Ordonanța de urgență a Guvernului
parag.	– paragraful/paragrafele
pct.	– punctul/punctele
S. pen.	– Secția penală
TVA	– Taxa pe valoare adăugată
urm.	– următorul/următoarele

INTRODUCERE

Cel mai mare handicap al sistemului judiciar românesc îl constituie caracterul imprevizibil al soluțiilor instanțelor de judecată. Impresia pe care o lasă instanțele judecătorești în ce privește soluțiile pe care le iau este de haos deplin. Sondajele de opinie și alte cercetări sociologice din ultimii ani arată, fără excepție, că *nemulțumire cea mai mare a populației este dată de caracterul incoerent al hotărârilor judecătorești.*

Inexistența unor mecanisme funcționale care să garanteze o jurisprudență coerentă a instanțelor este o evidență. Cel puțin aparent, un judecător, un complet sau o instanță pot decide orice și oricum, în izolare totală de soluțiile anterioare în spețe identice ale altor judecători, complete sau instanțe. Iar nu rareori în contradicție deplină chiar cu propriile soluții anterioare.

Toate procedurile administrative derulate în ultimii ani în vederea unificării jurisprudenței instanțelor au eșuat lamentabil. Oricum ele, în lipsa unei modificări de substanță a dispozițiilor procedurale, nu puteau fi mai mult decât paleative.

Haosul soluțiilor instanțelor este sursa, în proporție covârșitoare, a neîncrederii populației în justiție. Caracterul imprevizibil al soluțiilor judecătorilor ridică în mod evident întrebări și este explicat de justițiabilul obișnuit în modalitățile cele mai simple pe care le are la dispoziție, și anume nu de puține ori prin referire la acte de corupție. E foarte greu să înțelegi de ce tu ai pierdut un dosar când vecinul tău aflat în aceeași situație a câștigat. Un cetățean aflat într-o astfel de situație personală de nesuportat pentru el va fi tentat să-și explice ghinionul prin presupusa corupție a instanței. Altfel spus, el va spune despre vecinul lor mai norocos că este și descurcăreț și a ajuns unde trebuie.

În mod obiectiv vorbind însă, este nesperios să cerem publicului să înțeleagă lipsa de predictibilitate a soluțiilor ca fiind ceva firesc. Pentru că nu este ceva normal, ci este o anomalie sistemică a justiției noastre de după Revoluție.

Desigur, există și explicații obiective. Instanțele pronunță anual peste 2,2 milioane de hotărâri și în această invazie de soluții juridice dezlegate este greu să păstrezi o ordine. Judecătorii înșiși nu au acces la jurisprudența instanțelor, nu au surse de informare rapidă, nu cunosc ce fac colegii de județ în situații similare. Nu există sistematizări ale soluțiilor judecătorești care odată accesate să îndrume în mod unitar instanțele. Justiția este fărâmițată la nivel de judecător, astfel încât aproape că avem nu 241 de jurisdicții (numărul instanțelor), ci 3.500 (numărul judecătorilor). Legislația însăși nu este suficient de strictă pentru a impune coerență judecătorului. Fiecare hotărâre judecătorească se bucură de aceeași prezumție de adevăr, indiferent câte alte hotărâri judecătorești ale altor instanțe sau chiar ale altor judecători contrazice. Propria contradicție a judecătorului – azi mă pronunț într-un fel, mâine într-o situație identică exact invers – nu declanșează nicio verificare, nicio răspundere. Judecătorul în numele infailibilității are dreptul să fie în contrasens cu sine însuși.

Avocații nu au nici ei instrumentele necesare pentru a exercita o presiune eficientă în vederea unificării jurisprudenței. În primul rând, nu au acces sistematic la jurisprudența instanțelor, astfel încât nu pot invoca în fața instanțelor dezlegări asemănătoare de alte instanțe a problemelor de drept pe care le deduc judecății. Totul se rezumă la cazuistica proprie sau a prietenilor. Cu astfel de cărpăceli în documentare nu poți influența direcția în care merge practica judecătorilor privați individual.

Când în 2008 am lansat proiectul Jurindex – indexul jurisprudenței naționale am urmărit să creez un instrument de luptă împotriva impredictibilității în justiție. Publicarea unui număr de peste 300.000 de hotărâri judecătorești a constituit la acel moment un aliat important în lupta împotriva arbitrariului pretorian. Efectul a fost limitat în primul rând datorită volumului limitat de hotărâri judecătorești pe care le-am adus la suprafață. Dacă intenția era de a publica 2 milioane de documente anual, m-am oprit la doar 10% din numărul hotărârilor judecătorești pronunțate. Ulterior, pe când eram în Consiliul Superior al Magistraturii, am fost susținătorul cel mai aprig al reglementării prin lege a coerenței jurisprudenței. Introducerea obligativității jurisprudenței prin mecanismul precedentului judiciar era singura soluție eficientă împotriva haosului, chiar dacă radicală. Un astfel de proiect legislativ nu putea trece însă în stadiul în care ne

aflam, după cum nu poate trece nici acum. Hotărârile judecătorești vor fi până la urmă publicate, chiar în standardele pe care le-am stabilit în 2008. Până la sfârșitul anului 2015 piața va fi inundată de hotărâri judecătorești, succesorul instituțional al Jurindex-ului meu, Romanian Legal Institute Information (RoLI), urmând să publice câteva milioane de hotărâri. Așa să fie!

Nu va fi însă suficient, sunt primul conștient. În lupta la baionetă împotriva impredictibilității soluțiilor judecătorești scoatem acum pe piață alte instrumente, pe care de data asta le văd potențial ca fiind cu adevărat eficiente. Judecătorii, prin prevederi administrative, sunt obligați să poarte discuții în întâlniri profesionale asupra aspectelor de drept care la instanțele lor au primit dezlegări diferite. Să dezbată practica neunitară din propria lor jurisdicție. Prin votul majorității trebuie să decidă asupra soluțiilor corecte, pe care urmează să le respecte în cauze similare. Potrivit art. 26¹ din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești (Hotărârea CSM nr. 387/22 septembrie 2005, cu modificările ulterioare), la nivelul fiecărei secții sau, după caz, al fiecărei instanțe, acolo unde nu sunt organizate secții se organizează întâlniri lunare ale judecătorilor, în care sunt discutate problemele de drept care au condus la pronunțarea unor soluții diferite. Problemele de drept sunt analizate, în prealabil, de către președintele secției sau, după caz, de vicepreședintele instanței ori de judecătorul delegat de președintele instanței, care prezintă un studiu asupra acestora, cu referire și la practica judiciară a altor instanțe, în care, în mod obligatoriu, își va expune opinia motivată, studiu ce se supune dezbaterii judecătorilor. Opiniile judecătorilor asupra problemelor de drept dezbătute se consemnează într-o minută care va fi analizată în cadrul întâlnirilor trimestriale ce se organizează la nivelul curții de apel.

Potrivit art. 26², aceleași întâlniri de analiză a problemelor de drept care au condus la pronunțarea unor soluții diferite se organizează și trimestrial la nivelul curților de apel, cu participarea judecătorilor curții și a instanțelor din circumscripția acesteia, în care se dezbate problemele de practică neunitară apărute la nivelul întregii circumscripții. Judecătorii își expun părerile asupra problemelor de drept, iar dezlegările majoritare sunt consemnate într-o minută care este ulterior prelucrată colectiv și individual de judecătorii de la toate instanțele din circumscripția curții de apel. În principiu.

aceste îndrumări de rezolvare a problemelor de drept care au primit soluții neunitare sunt respectate în activitatea de judecată individuală ulterioară. Soluțiile recomandate se impun atât prin forța argumentelor cât și prin autoritate jurisdicțional ierarhică.

Lansăm cu volumul de față colecția conținând punctele de vedere motivate ale instanțelor însele asupra modului în care trebuie ca judecătorii să aplice legea în situații controversate. Sunt un fel de îndreptare de practică unitară. Un fel de ghiduri de aplicare coerentă a legii. Litigatorul are nevoie de instrumente de lucru pentru a-și atinge scopul de a câștiga procesul. Pe lângă scrisul (persuasiv) și vorbitul (eficient), cele două instrumente fundamentale și cu care profesia de avocat de bară se identifică, are nevoie de informații și documentare. Accesul la informațiile de natură juridică este esențial. Performanța convingerii instanței nu poate avea loc în lipsa cunoașterii în amănunt a legii, a doctrinei și a jurisprudenței. Dacă legile și doctrina sunt accesibile oricui și le dorește, jurisprudența este încă greu abordabilă. Este cunoscută fragmentat, empiric, nesistematic. Mai mult decât accesul la jurisprudență, fragmentată oricum, ne propunem acum să facilităm accesul avocatului la unul din puținele mecanisme interne funcționale ale sistemului judiciar de reglare a practicii neunitare. Întreg demersul editorial, deloc ușor, se subsumează conceptului JURINDEX, la care am trudit începând cu 2008. Sperăm să punem la dispoziția avocatului instrumente de lucru eficiente, să-i completăm trusa pragmatică de lucru.

Primele volume vor viza îndrumările instanțelor pe perioada 2012-2015, un volum mare de informații, urmând apoi să le actualizăm cu informațiile la zi. Le vom scoate, deloc întâmplător, sub aceeași umbrelă generoasă a conceptului JURINDEX și al principiului accesului liber la informațiile de natură juridică. Închei astfel, sau doar continui, vom vedea, o etapă pe care am început-o cu multă vreme în urmă și cu entuziasm din chiar interiorul sistemului judiciar.

Adrian Toni Neacșu
3 decembrie 2015

CUM SE FOLOSEȘTE LUCRAREA

Colecția nu este una de jurisprudență, ci conține îndrumările de aplicare unitară a legii de către judecători emise în urma unor analize colective în cadrul întâlnirilor trimestriale organizate la nivelul curților de apel.

În principiu, îndrumările date sunt valabile doar la nivelul instanțelor din circumscripția curții de apel care le-a emis. Deși documentele care consemnează rezultatul dezbaterilor problemelor de drept sunt comunicate și instanțelor din circumscripția altor curți de apel, forța lor de impunere se limitează la circumscripția instanței care le-a emis.

Problemele de drept și îndrumările de orientare a soluționării lor sunt grupate cronologic. Fiecare problemă de drept este identificată descriptiv prin obiectul ei, este indexată prin cuvinte cheie care desemnează materia și instituția juridică aplicabilă și conține de obicei păreri minoritare și majoritare exprimate. Ori de câte ori se face trimitere la o părere unanimă sau majoritară asupra soluționării unei probleme de drept care a dus la pronunțarea unor soluții judecătorești diferite, ea poate fi invocată în fața instanțelor implicate.